

บทที่ 3

หลักการใช้สี

ความหมายของสีในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายว่า สีคือ ลักษณะของแสงสว่างที่ปรากฏแก่สายตา จะเห็นเป็นสีขาว สีดำ สีเขียว สีแดง ฯลฯ เป็นต้น

สีมีความสำคัญในงานศิลปะมาก โดยเฉพาะทางด้านจิตรกรรม สีก่อให้เกิดอารมณ์ สอดคล้องกับจินตนาการ ดังนั้น ศิลปินจึงนิยมใช้สีตกแต่งงานศิลปะทุกประเภท ตั้งแต่ของเล็ก จนถึงของใหญ่ ในชีวิตประจำวันเราก็นิยมใช้สีตกแต่งของกิน ของใช้ และของตกแต่งบ้าน ตลอดจนเครื่องประดับ ทั้งนี้ เพราะทุกคนรู้ว่าสีมีส่วนช่วยให้สิ่งต่าง ๆ งามขึ้น สีจัดเป็น องค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการสร้างงานศิลปกรรม เพื่อให้ได้ผลงานตามที่ตั้งใจไว้

สี ในทางศิลปะเป็นสีที่เกิดจากวัตถุธาตุที่เป็นสี โดยทั่วไปแล้วจะมองเห็นได้ตามทางกายภาพของสีนั้น ๆ ซึ่งตามหลักทางวิทยาศาสตร์แล้วถือว่า สีเกิดจากแสง เมื่อมีแสงสะท้อนสีเข้าสู่ตา จึงเกิดการรับรู้ว่าเป็นสีอะไร

สีในทางศิลปะมีคุณสมบัติเป็นตัวของตัวเอง สามารถนำไปย้อมหรือทาวัตถุอื่นให้เป็นสี เช่นเดียวกับตัวมันเองได้ นอกจากนั้นแล้วยังสามารถผสมสีอื่น ทำให้เกิดเป็นสีใหม่ขึ้นมาได้อีกมากมาย

ประเภทของสี

สีแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

- สีธรรมชาติ
- สีที่มนุษย์สร้างขึ้น (สังเคราะห์) หรือสีวิทยาศาสตร์

สีธรรมชาติ

สีธรรมชาติ เป็นสีที่เกิดขึ้นเอง และมีอยู่ในธรรมชาติ เช่น สีของต้นไม้ ดอกไม้ แสงอาทิตย์ แสงจันทร์ ฯลฯ ในสมัยโบราณมนุษย์จะใช้สีที่ได้จากธรรมชาติ เช่น สีเขียวก็จากใบไม้ สีเหลืองจากหัวขมิ้น สีแดงก็จากดอกไม้แดงหรือยอดสัก สีนํ้าเงินจากดอกไม้ ฯลฯ เป็นต้น

ตัวอย่างสีธรรมชาติ ได้แก่

- สีดำ ได้มาจาก ถ่าน เขม่า สมอแทน สมอภิกษา เปลือกและใบ เช่น ผลมะเกลืออ่อน รากชะพลู
- ถ่าน เขม่า บดหรือป่นให้ละเอียด ผสมกาว ใช้เขียนหรือทาผลไม้ทั้งเปลือกและใบ โขลกพอกแผลกใช้ย้อมผ้า ก่อนย้อมต้องแช่ต่างจึงจะติดสีดี
- สีแดง ได้มาจาก ครั่ง รากยอป่า ผลคำแสด ไม้เหมือด ดินแดง
- ครั่ง ใช้บดแล้วต้ม ผลคำแสด ละลายน้ำ รากยอป่า ไม้เหมือด โขลกแล้วย้อมผ้า ดินแดงบดผสมกาวแห้ง ใช้เขียนภาพ
- สีเหลือง ได้มาจาก ดินเหลือง หิน (หรงาน) หัวขมิ้น แก่นไม้แกลแก่ ลูกมะดาบ ลูกมะแสด ต่างไม้สะแก แก่นขนุน เปลือกไม้นมแมว
- ดินเหลืองบดผสมกาวแห้งใช้เขียนภาพ หรงาน บดผสมกาว ยาง มะขวิดหรือการารบิด ใช้ทำลายรดน้ำ ขมิ้น ใช้ย้อมผ้า
- สีเขียว ได้มาจาก ใบสับปะรด ใบแค เปลือกและแก่นไม้ประโศด ไม้มะทุด ใช้ต้ม ย้อมผ้า น้ำต้มใบแคใช้เขียนรูป
- สีน้ำเงิน ได้มาจากต้น ใบ คราม
- เอาทั้งต้น ใบ แช่น้ำจนเน่า เอาแต่น้ำมาผสมกับน้ำปูนขาว ตีจนน้ำใส ทิ้งไว้ สีครามจะตะกอน เทน้ำใสทิ้งแล้วกรองจะได้สีครามหรือสีน้ำเงิน ใช้เขียนรูปและย้อมผ้า
- สีขาว ได้มาจากดินขาว ปูนขาว
- โดยนำมาบดผสมกาว ให้ทาผนัง หรือเขียนภาพ

สีที่สัมผัสด้วยสายตาเป็นแสง เช่น แสงอาทิตย์กระทบกับฝนทำให้เกิดเป็นรุ้งหรือที่เรียกว่า รุ้งกินน้ำ หรือสีที่ผ่านแท่งแก้วปริสมิต ที่เรียกว่า (Spectrum) สีทั้งหมด 7 สี คือ สีม่วง สีม่วงคราม สีน้ำเงิน สีเขียว สีเหลือง สีส้ม และสีแดง

สีที่มนุษย์สร้างขึ้น (สังเคราะห์) หรือสีวิทยาศาสตร์

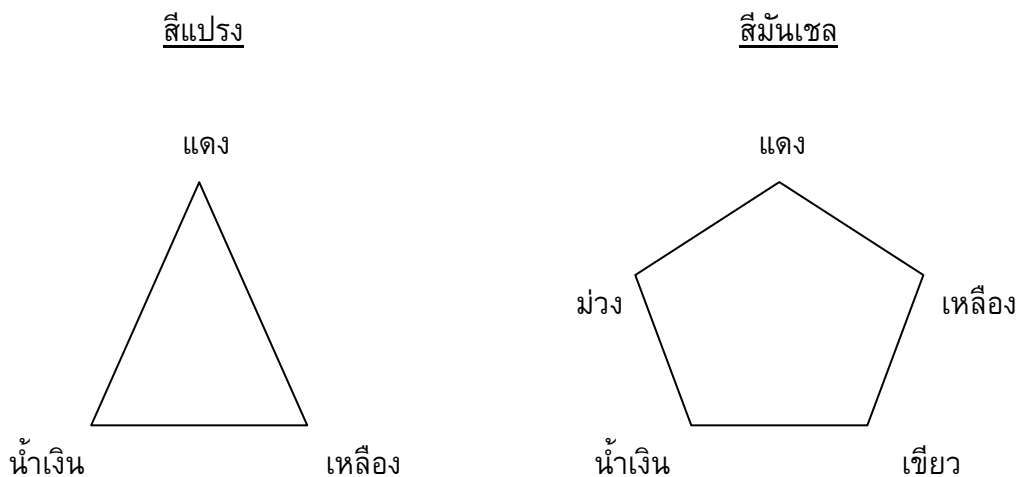
สีที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น สีต่าง ๆ ที่เราใช้กันอยู่ นอกจากนั้นก็เป็นสีที่ได้จากวิทยาศาสตร์เป็นแสง เช่น แสงไฟฟ้า เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เราแบ่งสีของมนุษย์สร้างขึ้นเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

- สีวิทยาศาสตร์
- สีช่างเขียน

สีวิทยาศาสตร์ เป็นสีที่เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์และทดลอง เช่น สีที่เกิดจากแสงไฟฟ้า เป็นสีที่ได้จากสารเคมีและสีที่เกี่ยวกับความรู้สึกหรือที่เรียกว่า สีจิตวิทยา เป็นต้น

สีช่างเขียน เป็นสีวัตถุธาตุที่ศิลปินใช้ในงานสร้างสรรค์ต่าง ๆ โดยเฉพาะในงานทัศนศิลป์ (จิตรกรรม, ประติมากรรม, และสถาปัตยกรรม) สีช่างเขียนแยกออกเป็น 2 ชนิด คือ

- สีแปรัง (Prang)
- สีมันเชล (Munsell)

สีที่ช่างเขียนนิยมทั่ว ๆ ไป ได้แก่ สีน้ำกับสีน้ำมัน สีน้ำก็ผสมกับน้ำเวลาใช้มีลักษณะคุณสมบัติ และวิธีใช้แตกต่างกันออกไปตามชนิดของสีนั้น ๆ ส่วนสีน้ำมันก็มีหลายชนิด และการใช้ก็แตกต่างกัน เช่น

การระบายสีฝุ่น (Tempera Painting)

สีฝุ่นเป็นสีผง การใช้สีฝุ่นระบายจะต้องนำสีฝุ่นนี้ไปผสมกับกาวเสียก่อน เพื่อเวลาระบายสีจะได้ติด บางครั้งก็ผสมกับน้ำมันลินสีด (Linseed Oil) เพื่อสีระบายจะได้คล้ายกับสีน้ำมัน ในปัจจุบันนี้การใช้สีผงเจริญก้าวหน้ามาก เพราะผู้ผลิตได้จัดการผสมไว้ให้

เรียบร้อยแล้ว เพียงแต่ใช้น้ำละลายก็สามารถใช้ระบายภาพได้ทันที ปัจจุบันนี้เราเรียกว่า สีโปสเตอร์ (Poster)

การระบายสีน้ำมัน (Oil Painting)

สีน้ำมันมีหลายชนิดบรรจุเป็นหลอด ๆ เวลาใช้นิยมผสมกับน้ำมันลินสีด (Linseed Oil) เพื่อละลายสี ถ้าใช้น้ำมันลินสีดผสมจะทำให้สีด้านและแห้งช้า ถ้าต้องการให้สีแห้งเร็วก็ผสมกับน้ำมันสน และเมื่อต้องการให้สีมันก็ใช้น้ำยา (Glazing) ผสมหรือใช้น้ำมันวานิชผสมกับน้ำมันลินสีด แล้วระบายลงบนภาพก็ได้สีที่สดใสขึ้น ปัจจุบันศิลปินนิยมใช้มาก เพราะสีน้ำมันมีความคงทนถาวร จะเก็บรักษาภาพได้ดีที่สุด

การเขียนสีปูนเปียกเฟรสโก (Fresco Painting)

สีเฟรสโกใช้เขียนในขณะที่ปูนยังขึ้นอยู่ ถ้าเขียนบนปูนปาสเตอร์ก็ยารอให้มันแห้งสนิท ทั้งนี้ เพื่อต้องการให้สีซึมลงไป จะต้องใช้สีเข้ามากหน่อย เพราะเมื่อเวลาสีแห้งแล้วจะจางลง สีเฟรสโกเป็นสีด้านไม่สะท้อนแสง จึงนิยมเขียนตามฝาผนัง และต้องเขียนด้วยความเร็ว จึงเขียนภาพที่ละเอียดมากไม่ได้ ซึ่งผิดกับสี (Tempera) สามารถเขียนส่วนละเอียดและภาพเล็ก ๆ ได้ดี จึงเป็นที่นิยมของศิลปินมาก

การเขียนด้วยสีเอนคูสติค (Encoustic Painting)

การใช้สีเอนคูสติค ใช้สีผงอย่างสีผสม เวลาเขียนต้องนำกระดาษที่ใช้เขียนอังไฟให้อุ่นเสียก่อน เพื่อเวลาเขียนสีผงจะได้ละลายและต้องเขียนด้วยความเร็ว ส่วนมากศิลปินจะเขียนบนแผ่นไม้หรือโลหะที่เก็บความร้อนได้นานหน่อย หรือเขียนเสร็จแล้วนำไปอังไฟก็ได้ การใช้สีเอนคูสติคนี้จะได้สีติดพื้นแน่นดีมาก

การเขียนด้วยสีอะคริลิก (Acrylic Painting)

อะคริลิก เป็นสีสมัยใหม่ที่นิยมใช้กันมากในหมู่ศิลปิน และหาซื้อได้ง่ายตามตลาดทั่วไป จะผสมเขียนกับน้ำหรือน้ำมันก็ได้ มีคุณสมบัติทำให้สีแห้งเร็ว ใช้วาดระบายบนผ้าใบ ไม้ หรือพลาสติกก็ได้ สีชนิดนี้เปียกน้ำได้ไม่ลอยและทนทาน สีอะคริลิกคล้ายกับสีน้ำมัน ผิดแต่สีอะคริลิกแห้งเร็ว เพราะฉะนั้น เวลาใช้ต้องบีบสีออกมาใช้แต่พอควร ถ้าแห้งแล้วจะใช้น้ำไม่ได้เลย

การเขียนสีน้ำ (Water Color Painting)

สีน้ำเป็นสีโปรงแสง เวลาใช้ก็ผสมกับน้ำเขียน การใช้สีน้ำระบาย ผู้ใช้ต้องอาศัยความชำนาญพอสมควร เพราะสีน้ำเป็นสีที่ละเอียดอ่อนซึมซับน้ำได้ง่าย เมื่อระบายไปแล้วจะระบายซ้ำได้ยากมาก เพราะจะทำให้สีเน่า วิธีใช้สีน้ำก็มีหลายวิธีด้วยกัน คือ

1. การเขียนสีน้ำที่เรียกว่า การระบายแบบสีเขียนบนพื้นเปียก (Wet on wet) นั้น หมายความว่า ใช้สีน้ำที่ละลายน้ำและระบายลงบนกระดาษที่กำลังชื้น สีน้ำจะซึมลงบนแผ่นกระดาษอย่างรวดเร็ว และแนบสนิทเป็นสีนวล เหมาะสำหรับการระบายสีที่เขียน และกินเนื้อที่กว้าง เช่น พื้นดิน ท้องฟ้า แม่น้ำ ฯลฯ ที่ต้องการความเรียบ

2. การเขียนสีน้ำที่เรียกว่า (Wet on Dry) นั้น หมายความว่า ใช้สีน้ำที่ละลายน้ำแล้วระบายลงบนกระดาษแห้ง ๆ การเขียนสีน้ำแบบนี้เหมาะกับการระบายสี สิ่งของที่เป็นชิ้น และมีขนาดไม่กว้าง เช่น ประตูหน้าต่าง สิ่งของที่ต้องการแยกออกให้เห็นเด่นชัด แต่ละชิ้นนิยมใช้วาดในเนื้อที่แคบที่ต้องการรายละเอียดชัดเจน

3. การเขียนสีน้ำที่เรียกว่า (Dry on Wet) นั้น หมายความว่า ใช้สีน้ำชั้น ๆ ระบายลงบนกระดาษชื้น เราจะได้สีซึมลงบนกระดาษ แต่ระดับความเข้มของสีจะไม่เท่ากัน จะมีความแตกต่างระหว่างความเข้มและความจางของสี นิยมใช้ระบายในเนื้อที่กว้างและมีความอ่อนแก่ของสีต่างกันมาก เช่น การระบายท้องฟ้าที่กำลังมีพายุ ท้องทะเลที่กำลังมีคลื่น เป็นต้น

4. การเขียนสีน้ำที่เรียกว่า (Dry on Dry) วิธีนี้นิยมใช้กันในลักษณะที่ต้องการเล่นพื้นผิวของภาพ วิธีใช้ก็คือ ใช้สีชั้นระบายลงบนกระดาษแห้ง สีจะติดกระดาษบ้าง ไม่ติดบ้าง ทำให้แลดูขรุขระ เพราะให้ความรู้สึกของภาพได้เป็นอย่างดี นิยมใช้สีลักษณะนี้เมื่อต้องการความขรุขระของผิวพื้น เช่น ลำต้นของต้นไม้ พื้นดิน ทุ่งหญ้า ฯลฯ เป็นต้น

สีที่ใช้ในงานจิตรศิลป์และประยุกต์ศิลป์มีมากมายหลายชนิดหลายประเภท มีทั้งสีทึบและสีโปรงแสง หรือสีด้านกับสีมัน สีแต่ละชนิดก็มีวิธีใช้แตกต่างกันออกไป แต่ที่เราเห็นมีมากมายหลายสีนั้น เป็นสีที่ได้จากการผสม ซึ่งสีหลักหรือที่เรียกว่า แม่สี (Primary Colour) มีอยู่เพียง 3 สี เท่านั้น คือ สีแดง สีเหลือง และสีน้ำเงิน สีทั้ง 3 นี้เป็นสีแท้ และเป็นกำเนิดของสีทั้งหลาย

คุณสมบัติของสี

1. สีแท้ Hue ใช้เรียกชื่อสีที่บริสุทธิ์ ไม่มีสีอื่นเจือปน เช่น สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน

2. Value คือ ความอ่อนแก่หรือระยะของสี ซึ่งมีอยู่ 7 ระยะ โดยการใช้น้ำหรือสีขาวเพิ่มลงไปเนื้อสี สีจะอ่อนลงเป็นระยะ ๆ ใช้ในการระบายสีที่ต้องการความกลมกลืนนุ่มนวล ใช้ทำระยะใกล้ไกลและแสดงน้ำหนักแสงเงา

3. Intensity หรือ Chroma คือ ความชัด ความเข้ม ความเด่นของสี เช่น ท้องฟ้าในยามอัสดง จะแลเห็นแสงสีสดไสใกล้ขอบฟ้า ส่วนขอบฟ้าตอนบนจะหม่นมัว ช่วยขับให้สีแสงอาทิตย์มีความจัดหรือรุนแรงขึ้น

สีแท้ที่ผสมกับสีดำ	เรียกว่า	SHADE
สีแท้ที่ผสมกับสีขาว	เรียกว่า	TINT
สีแท้ที่ผสมกับสีเทา	เรียกว่า	TONE

การผสมกันของสีมีอยู่ 4 วิธีด้วยกัน คือ

1. ผสมกันด้วยเนื้อสี ซึ่งจะทำให้เกิดสีใหม่ขึ้น เช่น น้ำเงินผสมกับเหลือง ก็จะได้สีเขียว สีแดงผสมกับสีเหลืองก็ได้สีส้ม

2. ผสมกันด้วยใช้จุด โดยจุดสีแท้ ๆ ลงไปบนพื้นภาพ เพื่อให้จุดสีแต่ละสีส่งความเข้มออกมาผสมกัน

3. ผสมกัน โดยการแผ่รังสีของสี เช่น ระบายสีแดงเป็นพื้น ตรงกลางระบายสีเหลือง สีเหลืองนั้นจะดูรู้สึกว่ามีสีเขียวปนอยู่ด้วย ทั้งนี้ เพราะรังสีคู่ตรงข้ามของสีแดง แผ่เข้ามาคลุมสีเหลืองนั่นเอง

4. ผสมกันโดยดวงตา เช่น เมื่อเราเพ่งมองสีแดงนาน ๆ แล้วมาดูบริเวณสีขาวจะรู้สึกว่ามีสีเขียวเรื่อ ๆ ปรากฏอยู่ชั่วคราว สีที่ปรากฏนี้เป็นสีที่ตรงกันข้าม ซึ่งเป็นผลเกี่ยวข้องกับประสาทตาโดยตรง

หลักการผสมสี

แม่สีมีหลายประเภทด้วยกัน เช่น

แม่สีวิทยาศาสตร์ เป็นสีที่เกิดจากแสง การผสมกันด้วยการประสานกับของไฟฟ้า แสงสีทางวิทยาศาสตร์นี้ใช้กับการละครและภาพยนตร์ การแสดงบนเวที หน้าอาคารร้านค้า เพื่อให้เป็นที่ตื่นเต้นติดใจ เข้ากับบรรยากาศที่ผู้ใช้สีสร้างขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับ

สถานการณ์นั้น การผสมของสีที่ประสานกันจะทำให้บังเกิดสีต่าง ๆ ขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับเรื่องราว เนื้อหาของบทประพันธ์ แม่สีวิทยาศาสตร์ ได้แก่

1. แดงสด (Vermillion)
2. เขียวมรกต (Emeral Green)
3. ม่วง (Violet)

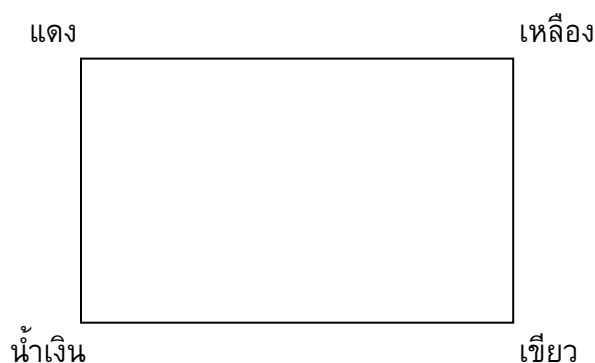
สำหรับศิลปินสมัยใหม่ ได้กำหนดแม่สีไว้ 5 สีด้วยกัน คือ แดง, ม่วง, เหลือง, น้ำเงิน, เขียว

แสงสีจากการประสานกันในการใช้ไฟฟ้าช่วย

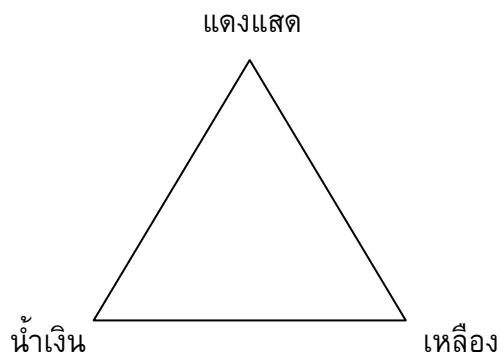
แสงสี แดงสด	+	เขียวมรกต	=	เหลือง
แสงสี เขียวมรกต	+	ม่วง	=	น้ำเงิน
แสงสี แดงสด	+	ม่วง	=	แดง
แสงสี แดงสด	+	เขียวมรกต + ม่วง	=	ขาว

แม่สีจิตวิทยา สีที่เกี่ยวกับความรู้สึกให้ผลกับความรู้สึกภายใน เป็นสีที่คนนำไปใช้ในการตกแต่งอย่างเหมาะสม มีอิทธิพลทางด้านจิตใจเป็นอย่างมาก ได้แก่ สีเหล่านี้ คือ

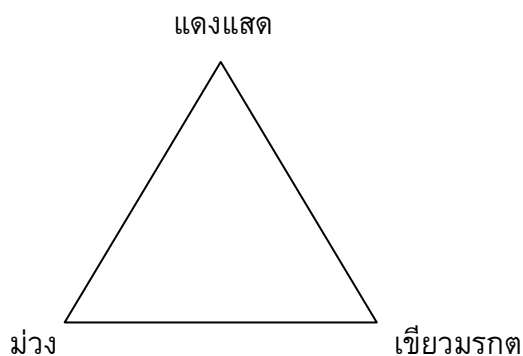
1. แดงสด (Vermillion)
2. เหลือง (Gamboge)
3. เขียวมรกต (Emeral Green)
4. น้ำเงิน (Prussian Blue)

สีเคมี เป็นสีวิทยาศาสตร์ มีอยู่ 3 สี คือ สีแดงสด, สีเหลือง, น้ำเงิน

สีฟิสิกส์ เป็นสีทางวิทยาศาสตร์ มีอยู่ 3 สี ด้วยกัน คือ สีแดงแสง, สีเขียวมรกต, สีม่วง

สีที่อยู่นอกวงจรมีอยู่ 3 สีด้วยกัน คือ สีขาว สีดำ และสีเทา และเมื่อนำสีเหล่านี้มาผสมกันกับสีแท้ ก็จะได้สีของสีแตกต่างกันออกไป สีแท้ (Hue) ได้แก่ สีที่มีความเข้มต่อความรู้สึกทางสายตา ได้แก่ สีแดงแสง, สีเขียวมรกต สีน้ำเงิน และแม่สี

การผสมสีแท้กับสีนอกวงจรมีอยู่

สีแท้ + สีขาว	จะได้สีอ่อนลง เรียกว่า การจางสี (Tint)
สีแท้ + สีดำ	จะได้สีเข้มขึ้น เรียกว่า ความเข้มของสี (Shade)
สีแท้ + สีเทา	จะได้สีหม่นลง และจะไม่คงสีแท้ไว้เห็น อย่างสีแท้ + สีขาว สีจะค่อย ๆ เปลี่ยนไปตามเปอร์เซ็นต์ของสีเทา เรียกว่า การใช้สีน้ำหนัสี (Tone)

สีของช่างเขียน

สำหรับช่างเขียน เราใช้ทฤษฎีของ Prang ซึ่งให้ความแน่นอนในการนำไปใช้ในการเขียนการระบายสี (Painting) การออกแบบ (Design) และการตกแต่ง (Decoration) มีดังนี้ คือ

สีขั้นที่หนึ่ง แม่สีวัตถุธาตุ Pigmentary Primaries ได้แก่

1. แดง (Crimson Lake)
2. เหลือง (Gamboge Yellow)
3. น้ำเงิน (Prussian Blue)

สีทั้งสามนี้เรียกว่า แม่สี The Primary Pigmentary Hues เป็นสีแท้ ซึ่งไม่มีสีใดผสมกันแล้วเกิดเป็นสีทั้งสามได้ แต่ถ้านำแม่สีมาผสมกันจะเกิดสีต่าง ๆ ขึ้นอีกมากมาย

สีขั้นที่สอง (Secondary Hues) เป็นสีที่เกิดจากการผสมสีโดยการจับคู่ของแม่สีแต่ละสีจำนวนเท่ากัน จะได้ดังนี้

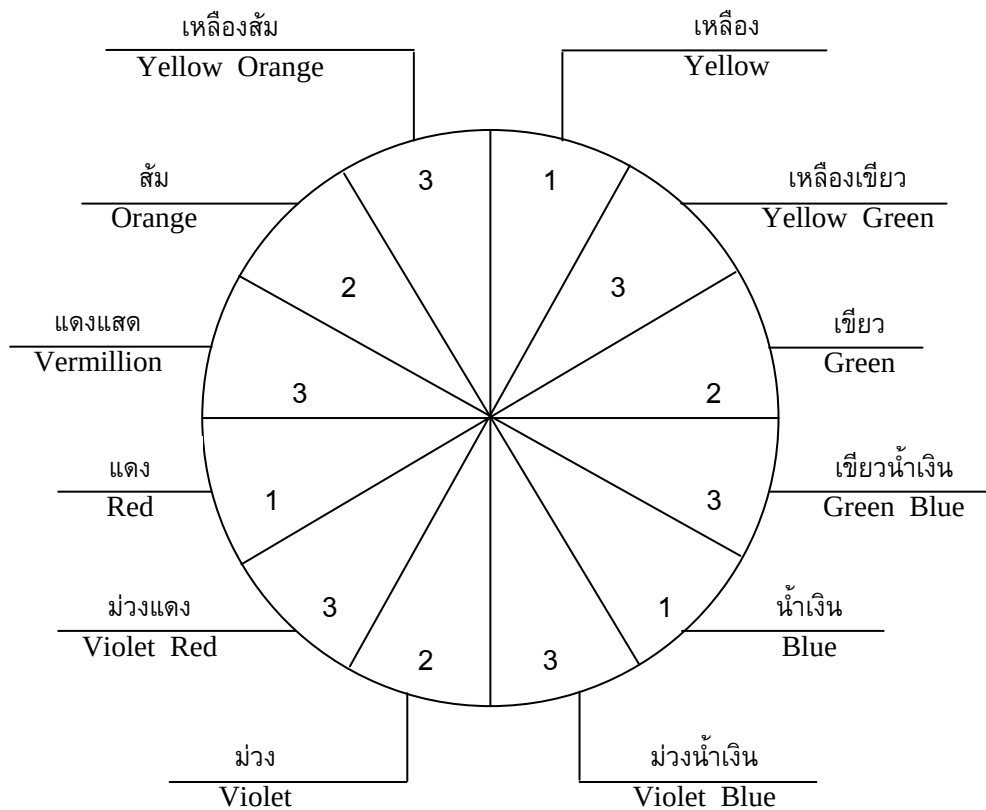
1. แดง + เหลือง	= ส้ม
Red + Yellow	= Orange
2. เหลือง + น้ำเงิน	= เขียว
Yellow + Blue	= Green
3. น้ำเงิน + แดง	= ม่วง
Blue + Red	= Violet

สีขั้นที่สาม (Tertiary Hues) เกิดจากการผสมของสีขั้นที่หนึ่ง และขั้นที่สอง ผสมกันโดยจำนวนเท่ากัน มีดังนี้

1. เหลือง + เขียว	= เขียวเหลือง
Yellow + Green	= Yellow Green
2. เขียว + น้ำเงิน	= เขียวน้ำเงิน
Green + Blue	= Green Blue
3. น้ำเงิน + ม่วง	= ม่วงน้ำเงิน
Blue + Violet	= Violet Blue
4. ม่วง + แดง	= ม่วงแดง
Violet + Red	= Violet Red (Purple)
5. แดง + ส้ม	= แสด

Red + Orange = Orange Red (Vermillion)
 6. ส้ม + เหลือง = ส้มเหลือง
 Orange + Yellow = Yellow Orange

วงสีธรรมชาติ Colour Wheel

หมายเหตุ ช่วงหมายเลข 1 คือ สีชั้นที่ 1
 ช่วงหมายเลข 2 คือ สีชั้นที่ 2
 ช่วงหมายเลข 3 คือ สีชั้นที่ 3

สีเป็นกลาง (Neutralized Colour)

เป็นสีที่เกิดจากการผสมระหว่างแม่สี 3 สี จำนวนเท่า ๆ กัน จะได้สีเทาเกิดขึ้น การทำสีให้เป็นกลางอาจทำได้อีก ด้วยการผสมสีกับสีที่อยู่ตรงกันข้าม เช่น สีแดง ผสมกับสีเขียว หรือม่วงผสมกับเหลือง ก็จะได้สีเป็นกลาง เช่นเดียวกัน

อนึ่ง การนำเอาแม่สีมาผสมกันโดยใช้จำนวนสีต่างกัน ได้แก่ มากกว่า เท่ากับ น้อยกว่า นิดหน่อย แม้กระทั่งเจือ จะทำให้เกิดเป็นสีเพิ่มขึ้นมากมาย เช่น

เหลือง	แดง	น้ำเงิน	
50%	25%	50%	สีเกิดขึ้นใหม่จะอยู่ในกลุ่ม สีเขียวขี้ม้า สีเขียวมะกอก สีเขียวอมเทา
25%	50%	50%	สีเกิดขึ้นใหม่จะอยู่ในกลุ่ม สีน้ำตาลไหม้ มีเม็ดมะปราง สีเปลือกมังคุด
50%	50%	25%	สีเกิดขึ้นใหม่จะอยู่ในกลุ่ม สีน้ำตาลอ่อน สีน้ำตาลแดง

สีเหล่านี้จะเปลี่ยนแปลงมากน้อยขึ้นอยู่กับความเข้มของสีและปริมาณของสี ดังกล่าวมาแล้ว

การใช้สีจากวงสีธรรมชาติมีวิธีการนำสีมาใช้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. วรรณะของสี (Tone) การใช้สีวิธีนี้แบ่งสีในวงสีออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- สีร้อน (Warm Tone)
- สีเย็น (Cool Tone)

วรรณะร้อน (Warm Tone) คือ เหลือง เหลืองส้ม ส้ม แสด แดง
ม่วงแดง ม่วง

วรรณะเย็น (Cool Tone) คือ เหลือง เขียวเหลือง เขียว เขียวน้ำเงิน
น้ำเงิน ม่วงน้ำเงิน ม่วง

สีเหลือง (Yellow) กับสีม่วง (Violet) เป็นสีที่ใช้จัดกับกลุ่มใด จะให้ความรู้สึกโน้มน้าวไปในทางน้ำ คือ ใช้กับกลุ่มสีร้อนก็ได้ ใช้กับกลุ่มสีเย็นก็ได้

2. ค่าของสี (Value) หมายถึง ความแก่อ่อนของสี ความหนักเบาของสี การให้ความแตกต่างกันของสีตั้งแต่เข้มไปถึงจางขาว

- Value ของสีเดี่ยวใช้ค่าของสีแตกต่างกัน
- Value ของหลายสี ได้แก่ การใช้สีหลายสีและแต่ละสีใช้ค่าแตกต่างกัน

3. สีกลมเกลี้ยง (Harmony) หมายถึง การใช้สีในวงสีธรรมชาตินับเรียงตามกันไป จะวนไปทางใดก็ได้ 6 สีด้วยกัน

4. สีส่วนรวม (Tonality) หมายถึง สีมีปริมาณมากกว่าสีอื่น ๆ เป็นสีที่เด่นชัดของสีเดียว ซึ่งในการใช้สีนั้นมีสีอื่นปนอยู่ด้วย เช่น ในการระบายสีกลุ่มพุ่มไม้ในกลุ่มอาจมีสีเหลือง เขียวเหลือง เขียว เขียวน้ำเงิน น้ำตาล ปนอยู่ด้วย แต่โดยส่วนรวม เราจะเห็นกลุ่มต้นไม้เป็นสีเขียวทั้งกลุ่ม ในกลุ่มทั้งหมดนี้อาจมีสีอื่นเป็นปริมาณเล็ก ๆ ทั่วไป ไม่เกิน 10%

5. ความเข้มของสี ความจัดของสี (Intensity) หมายถึง สีที่เป็นจุดเด่น สว่างสดใส อยู่ในกลุ่มสีหม่น สีคล้ำ หรือสีที่ถูกลดความจัดลงไป (Broken Colour) ลักษณะสีเช่นนี้ทำให้เกิดบริเวณที่เด่นสะดุดตา ซึ่งทำให้เห็นความจัดความเข้มของสีที่สดใสชัดเจน ใช้ในเมื่อต้องการเน้นตรงจุดนั้น

6. การกลั้บค่าของสี (Discord) หมายถึง การใช้สีกลับกันโดยมากจะใช้สีคู่ประกอบ หรือสีคู่ตรงข้ามตัดกันอย่างแท้จริงในวงสี เช่น ม่วงกับเหลือง การใช้กลั้บค่า คือ ใช้สีเหลือง ให้สด แต่ใช้สีม่วงให้อ่อนใสมลง ถ้าไม่ใช้สีคู่ประกอบสีคู่ตรงข้าม อาจใช้สีอะไรกับอะไรก็ได้ แต่ต้องกลั้บค่าของสีที่เด่นให้จางลง และอีกสีหนึ่งใช้ค่าเท่าเดิม

7. สีเอกรงค์ (Monochrome) หมายถึง การใช้สีโดยมีสีเริ่มต้นเป็นสีตัวตั้งหรือสีที่ต้องการให้เป็นสีเอกรงค์ แล้วนับต่อไปทางซ้ายหรือขวาอีก 5 สี การใช้สีน้อยกว่านี้แต่ต้องไม่เกินจากสีที่ 5 ที่เรานับวนไปตามวงสี เมื่อเลือกสีใดในวงสีแล้ว ต้องนำมลดความจัดของสี (Break) เสียก่อนมากหรือน้อยก็ได้ แล้วผสมกับสีตัวตั้งแล้วจึงจะระบายลงในภาพได้ สีที่เลือกมาทุกสีจะต้องทำดังกล่าวนี ผลที่ได้คือ ทุกสีจะมีสีตัวตั้งปนอยู่ด้วย เช่น

- สีเอกรงค์ คือ สีเหลือง เราระบายสีเหลือง ลงในภาพเท่าที่เราต้องการนับ ถัดลงมา สีเหลืองวนตามเข็มนาฬิกา คือ เหลืองเขียว เขียว เขียวน้ำเงิน น้ำเงิน ม่วงน้ำเงิน
- เราเลือก เขียวเหลือง (Yellow Green) ต้องผสมกับสีตรงข้ามในวงสีก่อน คือ ม่วงแดง (Violet Red) แล้วผสมกับเหลือง (สีเอกรงค์) แล้วระบาย ลงในภาพ
- ต่อไปถ้าเราเลือก เขียวน้ำเงิน (Blue Green) ต้องผสมกับแสด (Vermillion) ก่อนแล้วผสมกับเหลือง แล้วระบายลงในภาพ

อีกวิธีหนึ่งคือที่เราเลือกนั้นผสมกับสีกลาง Neutral (แดง เหลือง น้ำเงิน ในบริเวณเท่ากัน) และผสมกับเหลือง แล้วจึงระบายลงในภาพ

ทั้งสองวิธี เราจะได้สีเหลืองแท้ ๆ และกลุ่มสีที่ผสมเหลืองทุกสี ที่เราเลือกระบายในภาพนั้น

8. สีคู่ประกอบ สีคู่ตรงข้าม (Complementary Colour) หรือการใช้สีในงานศิลปะ ไม่นิยมการใช้สีตรงข้ามในวงสี โดยปริมาณเท่า ๆ กัน คือ 50% : 50% เรามักจะใช้ตามวิธีต่อไปนี้ (ถ้าเราจะใช้คู่ แดง กับ เขียว)
- 1) ใช้สี 80% : 20% คือ แดง 80% เขียว 20% หรือเขียว 80% แดง 20%
 - 2) ลดความจัดของสีใดสีหนึ่ง (Break) เช่น ใช้แดงแท้กับเขียว (Break) หรือเขียวแท้กับแดง (Break)
 - 3) ลดความจัดของทั้ง 2 สี (Break ทั้งสองสี)
 - 4) ใช้สีขาวหรือดำตัดเส้น (สีแดงและสีเขียวใช้ปริมาณเท่ากันได้ คือ 50% : 50%)
 - 5) ใช้บนพื้นสีอื่น ๆ เช่น สีเนื้อ เทา ฯลฯ (สีแดงและสีเขียวใช้ปริมาณเท่ากันได้ คือ 50% : 50%)
 - 6) ระบายลงในปริมาณที่เท่ากันทั้ง 2 สี แต่เป็นภาพที่มีลวดลายละเอียด
9. สีสัดกัน (Contrast) หมายถึง สีที่ใช้ระบายต่างสีกัน ทำให้สีเกิดตัดกันขึ้น เช่น แดงกับดำ แดงกับเหลือง ดำกับชมพู เป็นต้น

จิตวิทยาในการใช้สี

สีมีอิทธิพลต่อจิตใจมนุษย์ สีแต่ละสีมีอิทธิพลต่อจิตใจมนุษย์ ไม่เหมือนกับบางสี ทำให้เกิดความรู้สึกสงบ บางสีให้ความรู้สึกตื่นเต้น ร้อนแรง การใช้สีให้มีผลต่อจิตใจมนุษย์ จึงจำเป็นต้องใช้ให้เหมาะสมกับอิทธิพลของสีแต่ละสี คือ

เกิดความรู้สึกสงบเยือก, ขรึม มีสมาธิ	ใช้สีน้ำเงิน หรือ สีน้ำเงินม่วง
เกิดความรู้สึกตื่นเต้น เกิดกำลังวังชา	ใช้สีแดงแก่ หรือ ส้ม
เกิดความรู้สึกปกติ, สบาย มีชีวิต	ใช้สีเขียว, เหลืองเขียว, หรือ เทา
เกิดความรู้สึกหดหู่, เศร้าใจ	ใช้สีดำ, ดำกับขาว, ม่วง
เกิดความรู้สึกเยือกเยื่อการเอางาน	ใช้สีน้ำเงิน
เกิดความรู้สึกร้อนแรง	ใช้สีแดงส้ม, แสด
เกิดความรู้สึกมั่งคั่งสมบูรณ์	ใช้สีแดงชาด
เกิดความรู้สึกนุ่มนวลหรืออ่อนโยน	ใช้สีชมพูอ่อน
เกิดความรู้สึกบริสุทธิ์, สดใส, ใหม่	ใช้สีขาว

เกิดความรู้สึกเศร้า, ลึกลับ	ใช้สีม่วง
เกิดความรู้สึกแค้นขรา สงบนิ่ง	ใช้สีเทาปนเขียว
เกิดความรู้สึกหนุ่มสาว	ใช้สีเขียวปนเหลือง
เกิดความรู้สึกสดชื่น รื่นเริง	ใช้สีเหลือง, เขียวอ่อน, หรือ สีทอง
เกิดความรู้สึกเกิดพลัง และกระชุ่มกระชวย	ใช้สีเหลืองแก่
เป็นสัญลักษณ์ความมั่งมีมั่งคั่ง	
เกิดความรู้สึกอบอุ่น แห้งแล้ง น่าเบื่อ	ใช้สีน้ำตาล

